

ผลของยาอะซิโรรมัยซินต่อการลดความจำเป็นในการรักษาด้วย ปรีทันต์

พุทธพร ชาญสุไชย*

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์: เพื่อเปรียบเทียบจำนวนร่องลึกปริทันต์คงเหลือ 5 มิลลิเมตรขึ้นไปและจำนวนซี่ฟันที่ต้องได้รับการทำคัลย์ปริทันต์ภายหลังการรักษาระหว่างการขูดหินน้ำลายและเกลารากฟันในคราวเดียวร่วมกับการได้รับยาอะซิโรรมัยซินกับการขูดหินน้ำลายและเกลารากฟันในคราวเดียวแต่เพียงอย่างเดียว

วัตถุประสงค์และวิธีการ: ผู้ป่วยโรคปริทันต์อักเสบเรื้อรังจำนวน 28 คน แบ่งเข้ากลุ่มทดลองและควบคุมจำนวน 14 คนต่อกลุ่ม ติดตามผลทางคลินิกที่ช่วงเริ่มต้น 3 และ 6 เดือน ดังนี้ ค่าความลึกร่องปริทันต์ระดับยี่ดทางคลินิก ค่าการมีเลือดออกหลังการโพรบและดัชนีคราบจุลินทรีย์ทั้งปาก เพื่อประเมินจำนวนร่องลึกปริทันต์คงเหลือ 5 มิลลิเมตรขึ้นไป และจำนวนซี่ฟันที่ต้องได้รับการทำคัลย์ปริทันต์

ผลการทดลอง: ไม่พบความแตกต่างของจำนวนร่องลึกปริทันต์คงเหลือ 5 มิลลิเมตรขึ้นไป และจำนวนซี่ฟันที่ต้องได้รับการทำคัลย์ปริทันต์ระหว่างกลุ่มทดลองและควบคุม แต่กลุ่มควบคุมมีความเสี่ยงต่อการรักษาด้วยวิธีคัลย์ปริทันต์ 1.4 เท่าของกลุ่มทดลอง

สรุปผล: แม้การขูดหินน้ำลายและเกลารากฟันในคราวเดียวร่วมกับการได้รับยาอะซิโรรมัยซิน ไม่อาจลดจำนวนร่องลึกปริทันต์คงเหลือ 5 มิลลิเมตรขึ้นไป และจำนวนซี่ฟันที่ต้องได้รับการทำคัลย์ปริทันต์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ผลทางคลินิกพบแนวโน้มช่วยลดความเสี่ยงต่อการรักษาด้วยคัลย์ปริทันต์

คำสำคัญ: การขูดหินน้ำลายและเกลารากฟันในคราวเดียว โรคปริทันต์อักเสบเรื้อรัง อะซิโรรมัยซิน

*ทันตแพทย์ชำนาญการพิเศษ กองทันตสาธารณสุข สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร ศูนย์บริการสาธารณสุข4 ถนนประชาสงเคราะห์ แขวงดินแดง เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร 10400

Effect of Azithromycin to Reduce Periodontal Surgery Need

Putthiporn Chansuchai*

Abstract

Objective: The aim of this study was to compare the number of residual pocket depth >5 millimetre and teeth need for periodontal surgery between the group treated with one-visit full-mouth scaling and root planing adjuncted with azithromycin and the group treated with one-visit full-mouth scaling and root planing alone.

Materials and Methods: 28 patients with chronic periodontitis were divided equally into 2 groups, control group and test group. All clinical data were recorded; probing pocket depth, clinical attachment level, full-mouth bleeding on probing and full-mouth plaque index at baseline 3 and 6 months following one-visit full-mouth debridement. To evaluate the number of residual pocket depth >5 millimetre and teeth need for periodontal surgery between both groups.

Results: There were no difference of the number of residual pocket depth >5 millimetre and teeth need for periodontal surgery between both groups except relative risk for periodontal surgery need of control group was 1.4 times more than test group.

Conclusion: Even though one-visit full mouth scaling and root planing adjuncted with azithromycin failed to reduce the number of residual pocket depth >5 millimetre and teeth need for periodontal surgery significantly in statistics, it helped to reduce the risk for periodontal surgery need clinically.

Keywords: One-visit full-mouth scaling and root planing, Chronic periodontitis, Azithromycin

*Dentist, Dental Health Division, Bureau of Health, Bangkok. Health Center 4, Pracha-songkraj road, Din-Daeng, Din-Daeng, Bangkok 10400

บทนำ

โรคปริทันต์อักเสบเรื้อรังเป็นโรคหลักในช่องปาก พบอาการเหงือกอักเสบ มีเลือดออก มีความลึกร่องปริทันต์และการสูญเสียระดับยึดทางคลินิกร่วมกับการละลายของกระดูกรองรับฟันนำไปสู่การสูญเสียฟันหากไม่รักษา สาเหตุของโรคปริทันต์เกิดจากกลุ่มเชื้อจุลชีพในช่องปาก ได้แก่ พอร์ฟีโรโมนเนส จิงจิवालิส (*Porphyromonas gingivalis*, Pg) แอคติโนแบซิลลัส แอคทีโนมัยซีเตียมโคมิแทนส์ (*Aggregatibacter actinomycetemcomitans*, Aa) แทนเนเรลลา พอร์ซิเตีย (*Tannerella forsythia*, Tf) และ ทรีโพเนมา เดนติโคลา (*Treponema denticola*, Td) ซึ่งอยู่ร่วมกันกับเชื้ออื่นๆ ก่อตัวเป็นเดนทัลไบโอฟิล์ม (dental biofilm) [1] การรักษาโรคปริทันต์ คือ การกำจัดเดนทัลไบโอฟิล์มซึ่งเป็นสาเหตุก่อโรคซึ่งพบเกาะแน่นในบริเวณเนื้อเหงือกและใต้เหงือกในรูปแบบหินน้ำลาย การขูดหินน้ำลายและเกลารากฟันร่วมกับการควบคุมอนามัยช่องปากเป็นการรักษามาตรฐานสูงสุด (gold standard) จะลดปริมาณเชื้อให้อยู่ในระดับที่ต่ำกว่าระดับเริ่มต้นของการเกิดโรคเพื่อให้ร่างกายเกิดการซ่อมสร้างตัวเองตามธรรมชาติ (natural healing) โดย Lowenguth [2] รายงานการลดลงของความลึกร่องปริทันต์ภายหลังการขูดหินน้ำลายและเกลารากฟันเพียงอย่างเดียวเท่ากับ 0.71-1.26 มิลลิเมตร (มม.) และ 1.21-2.92 มม. ในฟันที่มีความลึกร่องปริทันต์เริ่มต้น 4-6 มม. และ 7 มม. ขึ้นไป ตามลำดับ ผลลัพธ์ทางคลินิกที่ดีขึ้นสัมพันธ์กับการลดลงทั้งปริมาณและสัดส่วนของเชื้อจุลชีพก่อโรคปริทันต์อย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่ผลการรักษาโรคปริทันต์อักเสบเรื้อรังในคนสูบบุหรี่พบแนวโน้มการตอบสนองต่อการรักษาในคนสูบบุหรี่น้อยกว่าคนไม่สูบบุหรี่ [3-4] โดย Renvert [5] ศึกษาพบการลดลงของความลึกร่องปริทันต์ 2.5 มม.ในคนไม่สูบบุหรี่ และ 1.9 มม. ในคนสูบบุหรี่ซึ่งพบว่าปัญหาปริมาณเชื้อ Aa คงเหลือที่กำจัดออกไม่หมดภายหลังการรักษา สอดคล้องกับการศึกษาของ Darby [6] ที่ศึกษาในกลุ่มโรคปริทันต์อักเสบชนิดก้าวร้าว (aggressive periodontitis) พบการลดลงของ

ความลึกร่องปริทันต์ 2.4 มม. ในคนไม่สูบบุหรี่ และ 1.3 มม. ในคนสูบบุหรี่ MacFarlane [7] พบว่า ร้อยละ 90 ของผู้ป่วยที่ดื้อต่อการรักษา (refractory) เป็นกลุ่มผู้สูบบุหรี่ Zambon [8] ศึกษาพบปริมาณเชื้อจุลชีพ Aa และ Tf สูงถึง 3.1 และ 2.3 เท่า ในผู้สูบบุหรี่เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ไม่สูบบุหรี่และผู้ที่ไม่สูบบุหรี่ Winkelhoff [9] Grossi [10] และ Van der Velden [11] นำเสนอการเข้ายาด้านจุลชีพทางระบบโดยวิธีกินเสริมการรักษาโรคปริทันต์อักเสบเรื้อรังในผู้สูบบุหรี่ ซึ่งมีความบกพร่องของระบบภูมิคุ้มกันในการกำจัดเชื้อจุลชีพก่อโรคปริทันต์และกระบวนการซ่อมแซมอวัยวะปริทันต์ เนื่องจากการสูบบุหรี่ก่อกำหนดการทำงานของเซลล์สร้างเส้นใย (fibroblast) [12-13] กัดการเคลื่อนเหตุสารเคมี (chemotaxis) และฟาโกไซโทซิสของเซลล์เม็ดเลือดขาว [14-16] ในการกลืนกินจุลชีพก่อโรคปริทันต์

การรักษาโดยวิธีศัลยกรรมปริทันต์เป็นทางเลือกสุดท้ายเพื่อกำจัดร่องลึกปริทันต์คงเหลือ 5 มิลลิเมตรขึ้นไป ภายหลังการขูดหินน้ำลายและเกลารากฟันไป 3-6 เดือน ซึ่งร่องลึกปริทันต์คงเหลือจะทำหน้าที่เป็นแหล่งกักเก็บเชื้อ (reservoir) โดยมีการแบ่งตัวเพิ่มจำนวนและสัดส่วนของจุลชีพก่อโรคจนถึงระดับที่ทำให้การดำเนินโรครุนแรงขึ้น แต่การรักษาด้วยวิธีศัลยกรรมปริทันต์มีความยุ่งยากซับซ้อน มีค่าใช้จ่ายสูง พบผลแทรกซ้อนจากการผ่าตัด มีข้อจำกัดในผู้ป่วยที่มีโรคทางระบบผลสำเร็จของการรักษาขึ้นกับการเลือกผู้ป่วยและพบว่าผู้ป่วยไม่ยอมรับวิธีดังกล่าวทำให้สูญเสียโอกาสในการเก็บรักษาฟัน ดังนั้นจึงมีผู้นำเสนอวิธีการรักษาเสริมในรูปแบบต่างๆ เพื่อลดความลึกร่องปริทันต์ เช่น Yilmaz [17] ได้นำวิธีโฟโตไดนามิกเทอราพี (photodynamic therapy) ร่วมกับการขูดหินน้ำลายและเกลารากฟันมาเสริมการรักษาโรคปริทันต์ พบการตอบสนองต่อการหายและการลดจำนวนของจุลชีพก่อโรคร้อยละมีนัยสำคัญเมื่อเปรียบเทียบผลก่อนการรักษาและไม่ก่อผลข้างเคียงต่อผู้ป่วย Herrera [18] และ Haffajee [19] ได้ทบทวนเอกสารอย่างเป็นระบบ (systematic reviews) ถึงข้อดีของการเข้ายาด้านจุลชีพทางระบบ

หลากหลายชนิดโดยวิธีกินเสริมการขูดหินน้ำลายและเกลารากฟัน พบว่าการใช้ยาที่มีแนวโน้มช่วยลดความลึกร่องปริทันต์และการสูญเสียระดับยึดทางคลินิกได้ดีกว่าการขูดหินน้ำลายและเกลารากฟันเพียงอย่างเดียว โดยเฉพาะในบริเวณที่มีความลึกร่องปริทันต์รุนแรง Apatzidou [20] เสนอรูปแบบการรักษาด้วยการขูดหินน้ำลายและเกลารากฟันทั้งปากในวันเดียวกัน (same-day full mouth scaling and root planing: FMS) ให้ผลทางคลินิกที่ดีกว่าการรักษาแบบแบ่งส่วน เนื่องจากการติดเชื้อซ้ำของเชื้อที่มาจากบริเวณที่ไม่ได้รับการรักษา Quirynen [21] เสนอการขูดหินน้ำลายและเกลารากฟันทั้งปากในคราวเดียวร่วมกับใช้สารเคมีฆ่าเชื้อ (full mouth disinfection: FMD) พบมีการลดลงของร่องลึกปริทันต์ระดับลึกได้ดีกว่า รวมถึงมีการลดลงของสัดส่วนของเชื้อสไปโรเช็ต (spirochetes) ที่มากกว่าการรักษาแบบการขูดหินน้ำลายและเกลารากฟันครั้งละจุดภาค (quadrant-wise scaling and root planing, Q-SRP) ส่วนประเภทของสารเคมีที่ใช้ร่วมในการรักษามือยู่หลากหลาย เช่น คลอเฮกซิดีน (chlorhexidine) เอสเซนเชียลออยล์ (essential oil) เตตราไซคลิน (tetracycline) โพวิโดนไอโอดีน (povidone iodine) เป็นต้น วิธีทั้งหมดที่กล่าวมาล้วนเพื่อให้ผู้ป่วยปริทันต์สามารถคืนสู่สภาพเดิมให้มากที่สุด ผู้ป่วยสามารถดูแลอนามัยช่องปากได้ด้วยตนเองและป้องกันการเกิดเป็นซ้ำของโรค

ยาอะซิโธรมัยซิน (azithromycin, AZM) เป็นยาต้านจุลชีพที่ได้ถูกนำมาใช้เสริมการรักษาโรคปริทันต์อักเสบเรื้อรังครั้งแรกด้วยวิธีกิน ในปี ค.ศ.1999 โดย Sefton [22] พบว่า ยาสามารถออกฤทธิ์ยับยั้งเชื้อก่อโรคปริทันต์กลุ่มสไปโรเช็ตและจุลชีพไม่พึ่งออกซิเจนได้ดี Hirsch [23] ได้สรุปคุณสมบัติของยา AZM ที่โดดเด่นกว่ายาตัวอื่น คือ 1) คุณสมบัติการแทรกซึมเข้าสู่จุลชีพไบโอฟิล์มจึงออกฤทธิ์ต้านกลุ่มจุลชีพสีแดงและสีส้ม (Red & Orange complex) พบระดับความเข้มข้นของยาในน้ำเหลืองเหงือก (C_{GCF}) สูงกว่าค่าเข้มข้นต่ำสุดของยาในการยับยั้งการเจริญเติบโตของเชื้อ

จุลชีพ (minimum inhibitory concentration, MIC) จึงออกฤทธิ์ต่อเชื้อ *Pg Aa* และ *Prevotella intermedia*, *Pi*) อีกทั้งวิธีกินยาไม่ยุ่งยากจึงได้รับความร่วมมือจากผู้ป่วยและลดความเสี่ยงในการดื้อยา 2) ส่งเสริมระบบภูมิคุ้มกัน มีการศึกษาพบการสะสมของระดับยา AZM ในเซลล์นิวโทรฟิลและแมโครฟาจ มีค่า MIC ที่เพียงพอต่อการออกฤทธิ์ร่วมกับการมีค่าครึ่งชีวิตที่ยาวนานจึงทำหน้าที่เป็นตัวนำส่งยา (local drug delivery) ในบริเวณที่มีการอักเสบติดเชื้อ นอกจากนี้ยา AZM มีผลช่วยลดการหลั่งแกรนูโลไซโทซิมส์จึงลดการอักเสบได้อีกทาง 3) ส่งเสริมการหายของเนื้อเยื่อ แม้ไม่ทราบกลไกการหายที่แน่นอน แต่พบการปรับเปลี่ยนสภาพเนื้อเยื่อเหงือก (gingival tissue remodeling) ของเซลล์สร้างเส้นใยช่วยลดภาวะเหงือกโตในกลุ่มผู้ป่วยที่ใช้ยาไซโคลสปอริน (cyclosporine) ด้วยคุณสมบัติของยา AZM ที่โดดเด่นกว่ายาต้านจุลชีพทั่วไปทั้งในด้านส่งเสริมภูมิคุ้มกันและการหายของเนื้อเยื่อ การใช้ยานี้เสริมการรักษาผู้ป่วยโรคปริทันต์อักเสบเรื้อรังจะได้ประโยชน์กว่าวิธีการขูดหินน้ำลายและเกลารากฟันอย่างเดียว

วัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อเปรียบเทียบจำนวนร่องลึกปริทันต์คงเหลือ 5 มม.ขึ้นไป และจำนวนซี่ฟันที่ต้องได้รับการทำศัลยกรรมปริทันต์ระหว่างการขูดหินน้ำลายและเกลารากฟันในคราวเดียวร่วมกับการได้รับยาอะซิโธรมัยซิน (full-mouth disinfection with azithromycin; FMD & AZM) กับการรักษาโรคด้วยการขูดหินน้ำลายและเกลารากฟันในคราวเดียว (full-mouth scaling and root planing; FMS) แต่เพียงอย่างเดียว

วัตถุประสงค์และวิธีการ

รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการทดลองทางคลินิกแบบปกปิดและสุ่มตัวอย่างในกลุ่มควบคุมและทดลองคนละคน (randomized controlled clinical trial (RCT), parallel-arm, allocation concealment and single

blinded research) โดยมีผู้ช่วยวิจัยเพียงคนเดียวจนสิ้นสุดการวิจัยเป็นทันตแพทย์ทั่วไป ทำหน้าที่ตรวจช่องปากเพื่อคัดกรองผู้ป่วย จัดทำบัญชีรายชื่อผู้ป่วย เก็บข้อมูลผลทางคลินิกและนัดหมายผู้ป่วย โดยทันตแพทย์ผู้ช่วยวิจัยจะถูกปกปิดไม่ให้ทราบว่าผู้ป่วยอยู่ในกลุ่มใด (single blinded outcome assessor) ส่วนผู้วิจัยหลักเป็นทันตแพทย์ปริทันต์ วุฒิปริญญาโท ทำหน้าที่ให้การรักษาผู้ป่วยเพียงคนเดียวจนสิ้นสุดการวิจัย สั่งจ่ายยาและสอนทันตสุขศึกษา รวมถึงเป็นผู้สุ่มผู้ป่วยเข้ากลุ่มด้วยวิธีจับฉลากจากบัญชีรายชื่อก่อนจะเห็นสภาพช่องปากจริงของผู้ป่วยเพื่อป้องกันอคติจากการแบ่งกลุ่ม (allocation concealment) งานวิจัยนี้ไม่ได้ปกปิดผู้ป่วยจึงไม่มีการจ่ายยาหลอก (placebo) และไม่ได้ปกปิดทันตแพทย์ปริทันต์ เนื่องจากต้องเป็นผู้ติดตามผลข้างเคียงจากการใช้ยา ระยะเวลาในการศึกษา 6 เดือน และโครงการวิจัยนี้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนของกรุงเทพมหานคร ตามปฏิญญาเฮลซิงกิ เลขที่โครงการ S82h/57

เกณฑ์การคัดเข้าของอาสาสมัคร

คัดกรองอาสาสมัครการวิจัยที่ตรวจพบว่ามีร่องลึกปริทันต์ตั้งแต่ 5 มม.ขึ้นไป อย่างน้อย 1 ตำแหน่งในแต่ละจุดภาคและมีประวัติเป็นผู้สูบบุหรี่อย่างน้อยวันละ 10 มวน/วัน ติดต่อกันตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป จำนวน 28 คน ซึ่งได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นโรคปริทันต์อักเสบเรื้อรัง อ้างอิงการจำแนกโรคของบัณฑิตยสภาทางปริทันตวิทยาของสหรัฐอเมริกา (American Academy of Periodontology 1999, APP 1999) [24] และเข้ารับการรักษาที่คลินิกทันตกรรม ศูนย์บริการสาธารณสุข 4 ดินแดง โดยผู้ป่วยไม่มีโรคทางระบบที่ส่งผลต่ออาการของโรคปริทันต์อักเสบเรื้อรัง ไม่เคยได้รับการรักษาโรคปริทันต์อักเสบเรื้อรังมาก่อน ไม่แพ้ยา กลุ่มแมคโครไลด์ (macrolide) ไม่อยู่ในช่วงตั้งครรภ์ ไม่เคยได้รับยาต้านจุลชีพและยาสเตียรอยด์นาน 6 เดือนก่อนเข้าร่วมงานวิจัย ทั้งนี้ผู้ป่วยต้องลงชื่อในใบยินยอมเข้าร่วมการวิจัยโดยสมัครใจ

การดำเนินการวิจัย

1. ทันตแพทย์ผู้ช่วยวิจัยตรวจและบันทึกข้อมูลทางคลินิกที่ช่วงเริ่มต้น ได้แก่ ความลึกร่องปริทันต์ระดับยึดทางคลินิก การมีเลือดออกหลังการโพรบ (probe) ตามดัชนี gingival bleeding index ของ Ainamo [25] โดยใช้เครื่องมือตรวจปริทันต์ชนิดพีซีพี-ยูเอ็นซี15 (periodontal probe, PCP-UNC 15; Hu-Friedy, Chicago, USA) หยั่งลงในร่องลึกปริทันต์นาน 10 วินาที ถ้ามีเลือดออกบันทึกผลบวก ถ้าเลือดไม่ออกให้บันทึกผลลบ ที่ตำแหน่งใกล้กลาง-ด้านแก้ม (mesio-buccal) ด้านแก้ม (buccal) ไกลกลาง-ด้านแก้ม (disto-buccal) ใกล้กลาง-ด้านลิ้น (mesio-lingual) ด้านลิ้น (lingual) ไกลกลาง-ด้านลิ้น (disto-lingual) ของฟันทุกซี่ยกเว้นฟันกรามซี่ที่แปด และดัชนีคราบจุลินทรีย์ตามดัชนี modified O'Leary plaque index ของ O'Leary [26] จากนั้นจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ป่วยและทำการนัดหมายผู้ป่วยเข้ารับการรักษากับทันตแพทย์ปริทันต์ โดยทันตแพทย์ปริทันต์จะไม่ทราบล่วงหน้าว่าจะถูกนัดให้พบผู้ป่วยรายใด

2. ทันตแพทย์ปริทันต์ ทำการสุ่มแบ่งกลุ่มที่ได้รับการขูดหินน้ำลายและเกลารากฟันในคราวเดียว ร่วมกับยาอะซิโธรมัยซิน (FMD & AZM) และกลุ่มที่ได้รับการขูดหินน้ำลายและเกลารากฟันในคราวเดียว (FMS) ด้วยวิธีจับฉลากจากบัญชีรายชื่อผู้ป่วยให้เสร็จล่วงหน้าก่อนการนัดหมาย และจะทราบว่าเป็นผู้ป่วยกลุ่มใดในวันเดียวกับที่รักษาจนเสร็จ โดยตรวจจากรายชื่อที่สุ่มแยกกลุ่มไว้

3. ทันตแพทย์ปริทันต์ ให้การรักษาและสอนทันตสุขศึกษาแก่กลุ่ม FMD & AZM และกลุ่ม FMS โดยกลุ่ม FMD & AZM จะได้รับการสั่งจ่ายยา AZM ขององค์การเภสัชกรรมในชื่อผลิตภัณฑ์ Azycin™ โดยเริ่มรับประทานยาในวันที่รักษาเสร็จ ขนาดรับประทาน 500 มก.ต่อครั้งใน 1 วัน ติดต่อกัน 3 วัน และติดตามผลข้างเคียงจากการใช้ยา กรณีผู้ป่วยมีอาการแพ้ยาและอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยาจะถูกคัดออกจากการวิจัย และถูกประเมินการแพ้ยา (Naranjo's algorithm) โดยเภสัชกร เพื่อบันทึกประวัติการแพ้ยาในเวชระเบียน

ผู้ป่วยตามมาตรฐานการรักษาของศูนย์บริการสาธารณสุข
สำนักอนามัย

4. ทันตแพทย์ผู้ช่วยวิจัยตรวจและบันทึกข้อมูล
ทางคลินิกที่ 3 และ 6 เดือน ตามขั้นตอนในข้อที่ 1

การคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (sample-size calculation)

การคำนวณขนาดตัวอย่างโดยอ้างอิงจากการ
ศึกษาทางคลินิกที่คล้ายคลึงกันของ Oteo [27] โดย
กำหนดค่าทางสถิติ $\alpha = 0.5$, $\beta = 0.1$ ค่าความแตกต่าง
ของความลึกร่องปริทันต์ภายหลังการรักษาระหว่างกลุ่ม
ทดลองและกลุ่มควบคุมมีค่าเท่ากับ 1.02 มม. และส่วน
เบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.8 จำนวนกลุ่มตัวอย่างได้
ขั้นต่ำ 13 คนต่อกลุ่ม

การจัดทำและวิเคราะห์ข้อมูล (Data-analysis) [28]

นับจำนวนซี่ฟันและตำแหน่งของฟันที่ต้อง
ได้รับการทำคัลยปริทันต์ ค่าเฉลี่ยความลึกร่องปริทันต์
ของฟันและตำแหน่งของฟันที่ต้องได้รับการทำคัลย
ปริทันต์ที่ช่วงเริ่มต้น 3 และ 6 เดือน โดยติดตามค่า
ทางคลินิก ดังนี้ บันทึกค่าความลึกร่องปริทันต์ ระดับยึด
ทางคลินิก แบ่งตามกลุ่มร่องลึกปริทันต์เริ่มต้น 3 กลุ่ม
ได้แก่ 1-3 4-6 มากกว่าหรือเท่ากับ 7 มิลลิเมตร ตาม
ลำดับ และติดตามค่าการมีเลือดออกหลังการโพรบทั้ง
ปากและดัชนีคราบจุลินทรีย์ทั้งปาก

1. ทดสอบการกระจายตัวของค่าทางคลินิก
ด้วยสถิติโคลโมโกรอฟ-สเมียร์นอฟ (Kolmogorov-
Smirnov) โดยค่าทางคลินิกที่ทดสอบพบการกระจาย
ตัวของข้อมูลไม่ปกติ ($p < 0.05$) จะเป็นตัวเอนหนา ส่วน
ค่าทางคลินิกที่ทดสอบพบการกระจายตัวของข้อมูล
ปกติ ($p > 0.05$) จะเป็นตัวตรงปกติ ดังแสดงตามตาราง
ที่ 2 และ 3

2. เลือกสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 กรณีเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่าง
กลุ่มของค่าทางคลินิกที่ช่วงเริ่มต้น 3 และ 6 เดือน

2.1.1 เลือกสถิติทดสอบของแมนท์วิทนี
(Mann-Whitney U test) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95
กรณีการกระจายตัวของข้อมูลไม่ปกติ ($p < 0.05$)

2.1.2 เลือกสถิติทดสอบความแตกต่าง
ค่าเฉลี่ย 2 กลุ่มที่เป็นอิสระจากกัน (Independent
t-test) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 กรณีการกระจาย
ตัวของข้อมูลปกติ ($p > 0.05$)

2.2 กรณีเปรียบเทียบความแตกต่างภายใน
กลุ่มของค่าทางคลินิกที่ช่วงเริ่มต้น 3 และ 6 เดือน

2.2.1 กรณีการกระจายตัวของข้อมูล
ปกติ ($p > 0.05$) ใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวน
แบบวัดซ้ำ (repeated ANOVA measurement) ที่ระดับ
ความเชื่อมั่นร้อยละ 95 จากนั้นทำการเปรียบเทียบพหุคูณ
(multiple comparisons) เพื่อหาความแตกต่างระหว่าง
คู่ภายในกลุ่ม

2.2.2 กรณีการกระจายตัวของข้อมูล
ไม่ปกติ ($p < 0.05$) ใช้สถิติทดสอบของฟริดแมน (Fried-
mantest) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 จากนั้น
ทำการเปรียบเทียบพหุคูณ (multiple comparisons)
เพื่อหาความแตกต่างระหว่างคู่ภายในกลุ่ม

ผลการทดลอง

1. ข้อมูลพื้นฐาน

การศึกษานี้มีผู้ป่วยเข้าร่วมจนถึงสุดงานวิจัย
28 คน กลุ่มละ 14 คนเท่ากัน ไม่พบความแตกต่างระหว่าง
กลุ่มของอายุ ปริมาณการสูบบุหรี่ (pack year) จำนวน
ฟันที่เหลือในช่องปาก ค่าเฉลี่ยความลึกร่องปริทันต์
และระดับยึดทางคลินิกทั้งปาก ไม่พบรายงานอาการ
แพ้ยาและผลไม่พึงประสงค์จากการใช้ยา AZM และ
ไม่มีผู้ป่วยรายใดสามารถเลิกพฤติกรรมสูบบุหรี่ได้
ลักษณะพื้นฐานของผู้ป่วยได้แสดงไว้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

Table 1. Characteristic data of patients.

Parameter	FMD & AZM	FMS
No. of patients	14	14
Male : Female	14 : 0	12 : 2
Age (Mean ± SD)	43.71 ± 5.97	44.93 ± 5.29
Pack year	16.05 ± 10.95	18.66 ± 11.34
No. of teeth	328	307
Mean PPD (Full mouth)	3.26 ± 0.34	3.38 ± 0.52
Mean CAL (Full mouth)	4.01 ± 1.04	4.07 ± 0.93

PPD = probing pocket depth

CAL = clinical attachment level

2. จำนวนร่องลึกปริทันต์คงเหลือและจำนวนซี่ฟันที่ต้องได้รับการทำศัลยกรรมปริทันต์ที่ช่วงเริ่มต้น 3 และ 6 เดือน

เมื่อสิ้นสุดการศึกษา ไม่พบความแตกต่างระหว่างกลุ่มของจำนวนร่องลึกปริทันต์คงเหลือ 5 มม. ขึ้นไป และซี่ฟันที่ต้องได้รับการทำศัลยกรรมปริทันต์ ค่าเฉลี่ยความลึกของร่องปริทันต์คงเหลือ 5 มม. ขึ้นไป และความลึกของร่องปริทันต์รอบฟันที่ต้องได้รับการทำศัลยกรรมปริทันต์ ที่ช่วงเริ่มต้น 3 และ 6 เดือน โดยพบอาสาสมัครในกลุ่ม FMD & AZM จำนวน 2 ราย ไม่ปรากฏร่องลึกปริทันต์คงเหลือ 5 มม.ขึ้นไปหลงเหลืออยู่ที่ 3

และ 6 เดือน เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างภายในกลุ่มพบว่าทั้งกลุ่มFMD&AZMและกลุ่มFMSมีความแตกต่างของค่าทางคลินิกที่ 3 และ 6 เดือน เมื่อเทียบกับช่วงเริ่มต้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ ($p < 0.05$) มีการลดลงอย่างต่อเนื่องของจำนวนฟันที่ต้องได้รับการทำศัลยกรรมปริทันต์ของกลุ่ม FMD & AZM ที่ 6 เดือน เมื่อเทียบกับช่วงเริ่มต้นและ 3 เดือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) และไม่พบการลดลงของค่าเฉลี่ยความลึกของร่องปริทันต์คงเหลือตั้งแต่ 5 มม.ที่ช่วงเริ่มต้น 3 และ 6 เดือนของกลุ่ม FMS รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยจำนวนซี่ฟันและตำแหน่งที่ต้องได้รับการทำศัลยกรรมปริทันต์

Table 2. Mean of the number of teeth and sites need for surgical treatment.

Parameter	FMD & AZM			FMS		
	baseline	3 month	6 month	baseline	3 month	6 month
Need for surgical treatment						
No.of patients	14	12	12	14	14	14
No.of teeth	165	58 ^A	41 ^{A,C}	162	58 ^A	54 ^A
(Mean of teeth)	(11.79±3.95)	(4.14±3.96)	(2.93±2.5)	(11.57±2.98)	(4.14±2.41)	(3.86±2.74)
Mean PPD of whole teeth	3.82±0.33	2.6±0.42 ^B	2.54±0.29	3.77±0.49	2.78±0.35 ^A	2.72±0.36 ^A
No. of site of PPD >5 mm	328	82 ^A	55 ^A	312	97 ^A	83 ^A
(Mean of site)	(23.43±9.5)	(5.93±7.03)	(3.93±3.6)	(22.21±12.9)	(6.93±6.5)	(5.93±5.28)
Mean of PPD >5 mm	5.77±0.4	4.79±2.07^B	4.76±2.09^B	5.45±0.4	5.44±0.39	5.54±0.59

A: statistically significant difference from baseline ($p < 0.05$), analyzed by Repeated ANOVA measurement with Bonferroni method

B: statistically significant difference from baseline ($p < 0.05$), analyzed by Friedman test with Wilcoxon signed-rank test

C: statistically significant difference from 3 month ($p < 0.05$), analyzed by Repeated ANOVA measurement with Bonferroni method

FMD & AZM = full-mouth disinfection with azithromycin

FMS = full-mouth scaling and root planing

PPD = probing pocket depth

In bold and italic letters show non-parametric data.

3. การเปลี่ยนแปลงผลทางคลินิก

3.1 ร่องลึกปริทันต์เริ่มต้นระดับน้อย (initial pocket depth 1-3 mm)

3.1.1 เปรียบเทียบผลคลินิกระหว่างกลุ่ม แสดงไว้ในตารางที่ 3

ความลึกร่องปริทันต์ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของความลึกร่องปริทันต์ ช่วงเริ่มต้น ($p = 0.04$) โดยกลุ่ม FMS มีความลึกร่องปริทันต์มากกว่ากลุ่ม FMD & AZM แต่ไม่พบความแตกต่างของความลึกร่องปริทันต์ระหว่างกลุ่มที่ 3 เดือน ($p = 0.49$) และ 6 เดือน ($p = 0.28$)

ระดับยึดทางคลินิก ไม่พบความแตกต่างของระดับยึดทางคลินิกที่ช่วงเริ่มต้น ($p = 0.27$) 3 เดือน ($p = 0.96$) และ 6 เดือน ($p = 0.74$)

3.1.2 เปรียบเทียบผลคลินิกภายในกลุ่มเดียวกัน แสดงไว้ในตารางที่ 3

ความลึกร่องปริทันต์ พบความลึกร่องปริทันต์ลดลงที่ 3 เดือนและ 6 เดือน เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเริ่มต้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งในกลุ่ม FMS ($p = 0.00$) และกลุ่ม FMD & AZM ($p = 0.01$)

ระดับยึดทางคลินิก พบความแตกต่างของระดับยึดทางคลินิกที่ 3 เดือนและ 6 เดือน เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเริ่มต้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เฉพาะในกลุ่ม FMS ($p = 0.02$) ในขณะที่ไม่พบความแตกต่างของระดับยึดทางคลินิกที่ 3 เดือนและ 6 เดือน เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเริ่มต้นในกลุ่ม FMD & AZM ($p = 0.12$)

3.1.3 การลดลงของความลึกร่องปริทันต์ และการเพิ่มระดับยึดทางคลินิก แสดงไว้ในตารางที่ 4

การลดลงของความลึกร่องปริทันต์ ไม่พบความแตกต่างของการลดลงของความลึกร่องปริทันต์ที่ 3 เดือนและ 6 เดือน ระหว่างกลุ่ม ($p > 0.05$)

การเพิ่มระดับยึดทางคลินิก ไม่พบความแตกต่างของการเพิ่มระดับยึดทางคลินิกที่ 3 เดือน ($p > 0.05$) และ 6 เดือน ($p > 0.05$) ระหว่างกลุ่ม

3.2 ร่องลึกปริทันต์เริ่มต้นระดับปานกลาง (initial pocket depth 4-6 mm)

3.2.1 เปรียบเทียบผลคลินิกระหว่างกลุ่ม แสดงไว้ในตารางที่ 3

ความลึกร่องปริทันต์ ไม่พบความแตกต่างของความลึกร่องปริทันต์ที่ช่วงเริ่มต้น ($p = 0.33$) 3 เดือน ($p = 0.26$) และ 6 เดือน ($p = 0.09$)

ระดับยึดทางคลินิก ไม่พบความแตกต่างของระดับยึดทางคลินิกที่ช่วงเริ่มต้น ($p = 0.55$) 3 เดือน ($p = 0.65$) และ 6 เดือน ($p = 0.73$)

3.2.2 เปรียบเทียบผลคลินิกภายในกลุ่มเดียวกัน แสดงไว้ในตารางที่ 3

ความลึกร่องปริทันต์ พบความลึกร่องปริทันต์ลดลงที่ 3 เดือนและ 6 เดือน เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเริ่มต้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.00$) ในกลุ่ม FMS และ กลุ่ม FMD&AZM

ระดับยึดทางคลินิก พบความแตกต่างของระดับยึดทางคลินิกที่ 3 เดือนและ 6 เดือน เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเริ่มต้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.00$) ทั้งในกลุ่ม FMS และกลุ่ม FMD & AZM

3.2.3 การลดลงของความลึกร่องปริทันต์ และการเพิ่มระดับยึดทางคลินิก แสดงไว้ในตารางที่ 4

การลดลงของความลึกร่องปริทันต์ ไม่พบความแตกต่างของการลดลงของความลึกร่องปริทันต์ระหว่างกลุ่มที่ 3 เดือน ($p > 0.05$) แต่พบความแตกต่างของการลดลงของความลึกร่องปริทันต์ระหว่างกลุ่มที่ 6 เดือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.03$) โดยกลุ่ม FMD & AZM มีการลดลงของความลึกร่อง ปริทันต์มากกว่ากลุ่ม FMS

การเพิ่มระดับยึดทางคลินิก ไม่พบความแตกต่างของการเพิ่มระดับยึดทางคลินิกที่ 3 เดือน ($p > 0.05$) และ 6 เดือน ($p > 0.05$) ระหว่างกลุ่ม

3.3 ร่องลึกปริทันต์เริ่มต้นระดับรุนแรง (initial pocket depth > 7 mm)

3.3.1 เปรียบเทียบผลคลินิกระหว่างกลุ่ม แสดงไว้ในตารางที่ 3

ความลึกร่องปริทันต์ ไม่พบความแตกต่างของความลึกร่องปริทันต์ในช่วงเริ่มต้น ($p = 0.29$) แต่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของความลึกร่องปริทันต์ที่ 3 เดือน ($p = 0.02$) และ 6 เดือน ($p = 0.03$) โดยกลุ่ม FMS มีความลึกร่องปริทันต์มากกว่ากลุ่ม FMD & AZM

ระดับยึดทางคลินิก ไม่พบความแตกต่างของระดับยึดทางคลินิกในช่วงเริ่มต้น ($p = 0.33$) แต่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของระดับยึดทางคลินิกที่ 3 เดือน ($p = 0.04$) และ 6 เดือน ($p = 0.03$) โดยกลุ่ม FMS มีระดับยึดทางคลินิกสูงกว่ากลุ่ม FMD & AZM

3.3.2 เปรียบเทียบผลคลินิกภายในกลุ่มเดียวกัน แสดงไว้ในตารางที่ 3

ความลึกร่องปริทันต์ พบความลึกร่องปริทันต์ลดลงที่ 3 เดือนและ 6 เดือน เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเริ่มต้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งในกลุ่ม FMS ($p = 0.00$) และกลุ่ม FMD & AZM ($p = 0.00$)

ระดับยึดทางคลินิก พบระดับยึดทางคลินิกลดลงที่ 3 เดือนและ 6 เดือน เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเริ่มต้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งในกลุ่ม FMS ($p = 0.03$) และกลุ่ม FMD & AZM ($p = 0.00$)

3.3.3 การลดลงของความลึกร่องปริทันต์และการเพิ่มระดับยึดทางคลินิก แสดงไว้ในตารางที่ 4

การลดลงของความลึกร่องปริทันต์ พบความแตกต่างของการลดลงของความลึกร่องปริทันต์ระหว่างกลุ่มที่ 3 เดือน ($p = 0.025$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่ม FMD & AZM มีการลดลงของความลึกร่องปริทันต์มากกว่ากลุ่ม FMS แต่ไม่พบความแตกต่างของการลดลงของความลึกร่องปริทันต์ระหว่างกลุ่มที่ 6 เดือน ($p > 0.05$)

การเพิ่มระดับยึดทางคลินิก พบความแตกต่างของการเพิ่มระดับยึดทางคลินิกที่ 3 เดือน ($p = 0.019$) และ 6 เดือน ($p = 0.048$) ระหว่างกลุ่ม

3.4 การมีเลือดออกหลังการโพรบและดัชนีคราบจุลินทรีย์ (BOP and PI)

3.4.1 เปรียบเทียบผลคลินิกระหว่างกลุ่ม แสดงไว้ในตารางที่ 3

ไม่พบความแตกต่างของการมีเลือดออกหลังการโพรบในช่วงเริ่มต้น ($p = 0.78$) 3 เดือน ($p = 0.06$) และ 6 เดือน ($p = 0.18$)

ไม่พบความแตกต่างของดัชนีคราบจุลินทรีย์ในช่วงเริ่มต้น ($p = 0.88$) 3 เดือน ($p = 0.22$) และ 6 เดือน ($p = 0.78$)

3.4.2 เปรียบเทียบผลคลินิกภายในกลุ่มเดียวกัน แสดงไว้ในตารางที่ 3

พบการมีเลือดออกหลังการโพรบลดลงที่ 3 เดือนและ 6 เดือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเริ่มต้น ทั้งในกลุ่ม FMD & AZM ($p = 0.00$) และกลุ่ม FMS ($p = 0.00$)

พบดัชนีคราบจุลินทรีย์ลดลงที่ 6 เดือน ($p = 0.011$) ในกลุ่ม FMS และ ที่ 3 เดือนในกลุ่ม FMD & AZM ($p = 0.009$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเริ่มต้น

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยความลึกร่องปริทันต์และระดับยึดทางคลินิกของกลุ่มร่องลึกปริทันต์เริ่มต้นทั้ง 3 กลุ่ม การมีเลือดออกหลังการโพรบและดัชนีคราบจุลินทรีย์ ที่ช่วงเริ่มต้น 3 และ 6 เดือน

Table 3. Mean of PPD and CAL of 3 subgroups of initial pocket depth, Mean of BOP and PI at baseline 3 and 6 month.

Initial pocket depth	FMD & AZM			FMS		
	Baseline	3 month	6 month	baseline	3 month	6 month
1-3 mm						
Mean PPD	2.43 ± 0.18	2.04 ± 0.29 ^A	2.05 ± 0.22 ^A	2.56 ± 0.13†	2.14 ± 0.13^B	2.13 ± 0.15 ^B
Mean CAL	3.15 ± 0.84	2.97 ± 0.85	2.95 ± 0.9	3.32 ± 0.71	3.06 ± 0.91^B	3.06 ± 0.89 ^B
4-6 mm						
Mean PPD	4.66 ± 0.19	2.89 ± 0.6 ^A	2.77 ± 0.39 ^A	4.57 ± 0.26	3.09 ± 0.29 ^A	3.02 ± 0.35 ^A
Mean CAL	5.44 ± 0.99	4.04 ± 0.99 ^B	3.94 ± 0.95 ^B	5.17 ± 0.73	3.94 ± 0.99^B	3.92 ± 1.11 ^B
7-9 mm						
Mean PPD	7.24 ± 0.32	3.92 ± 1.34^{B,Ψ}	3.7 ± 1.17 ^{B,†}	7.43 ± 0.43	5.48 ± 1.32 ^A	4.88 ± 1.03 ^A
Mean CAL	8.11 ± 1.13	5.67 ± 1.86 ^{B,†}	5.41 ± 1.43^{B,Ψ}	8.62 ± 1.16	7.46 ± 1.71 ^A	7.21 ± 2.09 ^A
BOP	35.63 ± 15.87	10.02 ± 7.45 ^A	10.64 ± 8.4 ^A	37.14 ± 12.45	16.57 ± 9.82 ^B	13.91 ± 7.81 ^B
PI	81.6 ± 14.97	67.65 ± 25.44 ^B	71.98 ± 21.18	82.37 ± 12.02	76.97 ± 11.37	71.28 ± 19.31 ^A

A: statistically significant difference from baseline (p<0.05), analyzed by Repeated ANOVA measurement with Bonferroni method

B: statistically significant difference from baseline (p<0.05), analyzed by Friedman test with Wilcoxon signed-rank test

†: statistically significant intergroup difference (p<0.05), analyzed by Independent T-test

Ψ: statistically significant intergroup difference (p<0.05), analyzed by Mann-Whitney U test

FMD & AZM = full-mouth disinfection with azithromycin FMS = full-mouth scaling and root planing

PPD = probing pocket depth

CAL = clinical attachment level

BOP = bleeding on probing

PI = plaque index

In bold and italic letters show non-parametric data.

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยการลดลงของความลึกร่องปริทันต์และการเพิ่มระดับยึดทางคลินิกของกลุ่มร่องลึกปริทันต์เริ่มต้นทั้ง 3 กลุ่ม ที่ 3 และ 6 เดือนจากช่วงเริ่มต้น

Table 4. Mean of PPD reduction and CAL gain at 3 and 6 month from baseline of 3 subgroups of initial pocket depth.

Initial pocket depth	3 month from baseline		6 month from baseline	
	FMS	FMD & AZM	FMS	FMD & AZM
1-3 mm				
PPD reduction	0.42 ± 0.14	0.39 ± 0.34	0.43 ± 0.13	0.38 ± 0.33
CAL gain	0.27 ± 0.29	0.17 ± 0.4	0.26 ± 0.25	0.2 ± 0.49
4-6 mm				
PPD reduction	1.48 ± 0.32	1.77 ± 0.55	1.56 ± 0.37	1.89 ± 0.37†
CAL gain	1.23 ± 0.32	1.39 ± 0.6	1.25 ± 0.47	1.49 ± 0.44
7-9 mm				
PPD reduction	1.95 ± 1.21	3.33 ± 1.32†	2.55 ± 0.89	3.54 ± 1.20
CAL gain	1.15 ± 0.99	2.44 ± 1.33†	1.40 ± 1.40	2.70 ± 1.01†

†: statistically significant intergroup difference (P<0.05), analyzed by Independent T-test

FMD&AZM = full-mouth disinfection with azithromycin

CAL = clinical attachment level

FMS = full-mouth scaling and root planing

PPD = probing pocket depth

In bold and italic letters show non-parametric data.

บทวิจารณ์

การศึกษาผลทางคลินิกต่อการรักษาโรคปริทันต์อักเสบเรื้อรัง ส่วนใหญ่มักนิยมประเมินผลลัพธ์หลักเป็นค่าเฉลี่ยภายหลังการรักษาของความลึกร่องปริทันต์และระดับยึดทางคลินิกทั้งปาก มีหน่วยวัดเป็นมิลลิเมตร ซึ่ง Haffajee [29] พบว่าการใช้ค่าเฉลี่ยความลึกของร่องปริทันต์ที่แตกต่างกันตามแต่ละตำแหน่งในช่องปากเป็นตัวแทนที่ไม่เหมาะสมและไม่สามารถสะท้อนข้อเท็จจริงของการหาย การนำเสนอผลทางคลินิกควรนำเสนอในรูปแบบการลดจำนวนของตำแหน่งร่องลึกปริทันต์ที่ระดับต่างๆ (frequency distribution) เช่นเดียวกับการศึกษาของ Apatzidou [20] ได้เสนอการเก็บข้อมูลผลการรักษาควรเปลี่ยนจากการวัดตัวแปรทางคลินิกซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยที่มีโอกาสแปรผันสูงเป็นการวัดความถี่ของรูปแบบการกระจายแทน Mombelli [30] ได้ทบทวนวรรณกรรมถึงการใช้อย่างมีประสิทธิภาพเสริมการรักษาโรคปริทันต์อักเสบโดยวัดผลการหายของโรคจากจำนวนรอยโรคคงเหลือภายหลังการรักษากลับเป็นผลลัพธ์หลักและสามารถนำมาใช้ประเมินความสำเร็จในการทำศัลยกรรมปริทันต์เป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของผลการรักษาได้อย่างน่าสนใจ ผลลัพธ์หลักจากการวิจัยนี้จึงใช้จำนวนร่องลึกปริทันต์คงเหลือตั้งแต่ 5 มม. ขึ้นไปและจำนวนซี่ฟันที่ยังคงต้องได้รับการทำศัลยกรรมปริทันต์เป็นผลลัพธ์หลัก โดยเปรียบเทียบกับผลการศึกษาของ Cionca [31] และ Loesche [32] ส่วนค่าเฉลี่ยตัวแปรทางคลินิกแบ่งตามกลุ่มร่องลึกปริทันต์เริ่มต้น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1-3 4-6 มากกว่าหรือเท่ากับ 7 มิลลิเมตร เป็นผลลัพธ์รองตามลำดับ โดยผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่าไม่มีความแตกต่างของจำนวนรอยโรคคงเหลือระหว่างกลุ่ม แม้ว่ากลุ่ม FMD & AZM มีค่าเฉลี่ยจำนวนรอยโรคคงเหลือน้อยกว่าเมื่อเทียบกับกลุ่ม FMS (4.5 ซี่เปรียบเทียบกับ 5.93 ซี่, $p>0.05$) แตกต่างจากการศึกษาของ Cionca [31] ซึ่งกลุ่มทดลองที่ได้อะโฆน็อกซิซิลินร่วมกับยาเมโทรนิดาโซลร่วมกับการขูดหินน้ำลายและเกลารากฟันทั้งปากใน 48 ชั่วโมงสามารถลดจำนวนรอยโรคคงเหลือ 5 มม.ขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อเทียบกับกลุ่มควบคุม (0.4 ตำแหน่ง

เปรียบเทียบ 3 ตำแหน่ง, $p = 0.005$) ถึงแม้การศึกษาครั้งนี้จะไม่พบความแตกต่างของจำนวนซี่ฟันที่ยังคงต้องได้รับการรักษาด้วยศัลยกรรมปริทันต์ระหว่างกลุ่ม แต่พบกลุ่ม FMD & AZM มีแนวโน้มของจำนวนซี่ฟันที่ต้องได้รับการทำศัลยกรรมปริทันต์น้อยกว่าเมื่อเทียบกับกลุ่ม FMS (2.9 ซี่ เปรียบเทียบกับ 3.86 ซี่, $p>0.05$) ผลการศึกษานี้แตกต่างจากการศึกษาของ Loesche [32] ซึ่งใช้ยาเมโทรนิดาโซลร่วมกับการขูดหินน้ำลายและเกลารากฟันครึ่งละจุดภาค (quadrant-wise scaling and root planing, Q-SRP) สามารถลดจำนวนฟันที่ต้องได้รับการทำศัลยกรรมปริทันต์มากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (8.4 ซี่ เปรียบเทียบกับ 2.6 ซี่, $p<0.012$) แม้ว่าผลการรักษาของกลุ่ม FMD & AZM จะไม่สามารถลดจำนวนรอยโรคคงเหลือและจำนวนซี่ฟันที่ยังคงต้องได้รับการทำศัลยกรรมปริทันต์เมื่อเทียบกับกลุ่ม FMD แต่พบว่ามีคนไข้ในกลุ่ม FMD & AZM จำนวน 2 คน จาก 14 คน ที่ไม่ปรากฏร่องลึกปริทันต์ 5 มม.ขึ้นไปหลงเหลืออยู่เลยภายหลังการรักษา และจำนวนซี่ฟันที่ต้องได้รับการทำศัลยกรรมปริทันต์ที่ช่วง 6 เดือนในกลุ่ม FMD & AZM มีการลดลงอย่างต่อเนื่องเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเริ่มต้นและ 3 เดือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อีกทั้งยังพบว่ากลุ่ม FMS ไม่พบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความลึกร่องปริทันต์ของตำแหน่งที่ต้องได้รับการทำศัลยกรรมปริทันต์ที่ช่วงเริ่มต้น 3 และ 6 เดือน คำนวณพบค่าความเสี่ยงต่อการรักษาโดยวิธีศัลยกรรมปริทันต์ 1.4 เท่าเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่ม FMD & AZM (95% CI; 0.431-2.05) ความเสี่ยงต่อการรักษาด้วยวิธีศัลยกรรมปริทันต์ที่น้อยกว่าของกลุ่ม FMD & AZM น่าจะเป็นจากการใช้ยา AZM เสริมการรักษา ผลการศึกษานี้ให้ผลการรักษาที่ดีกว่าการศึกษาของ Cionca [31] และ Loesche [32] น่าจะมีส่วนมาจากพฤติกรรมกรูบหรือของผู้ป่วยเป็นสำคัญ ทั้งนี้ Angaji [33] ได้จัดทำ systematic reviews ในปี 2010 เรื่องผลจากการใช้ยาต้านจุลชีพเสริมการรักษาโรคปริทันต์อักเสบในผู้ป่วยสูบบุหรี่และไม่พบว่ามีการศึกษาใดเลือกจำนวนร่องลึกปริทันต์คงเหลือตั้งแต่ 5 มม. ขึ้นไปและจำนวนซี่ฟันที่ยังคงต้องได้รับการทำศัลยกรรมปริทันต์มาใช้เป็นผลลัพธ์หลัก การศึกษานี้จึงไม่

สามารถอภิปรายผลลัพธ์หลักในผู้ป่วยสบุหรือจากการศึกษาที่ผ่านมาได้

ผลลัพธ์รองของการศึกษานี้พบว่า กลุ่ม FMD & AZM มีการลดลงของความลึกร่องปริทันต์ (PPD reduction) ดีกว่ากลุ่ม FMS ที่ 6 เดือน (1.89 เปรียบเทียบ 1.56 มม., $p = 0.03$) ในกลุ่มร่องลึกปริทันต์เริ่มต้นระดับปานกลาง ส่วนการเพิ่มขึ้นของระดับยึดทางคลินิก (CAL gain) ในกลุ่มร่องลึกปริทันต์เริ่มต้นระดับรุนแรงพบว่า กลุ่ม FMD & AZM เหนือกว่ากลุ่ม FMS อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 6 เดือน (2.7 เปรียบเทียบ 1.4 มม., $p = 0.048$) ตามลำดับ โดยสอดคล้องกับการศึกษาของ Lindhe [34] และ Badersten [35] ที่พบว่า มีการลดลงของความลึกร่องปริทันต์ในกลุ่มร่องลึกปริทันต์เริ่มต้นระดับรุนแรงหลังการรักษา มากกว่ากลุ่มที่มีความรุนแรงน้อยกว่า Loesche [36] และ Winkel [37] ศึกษาพบว่า ยาต้านจุลชีพให้ผลการตอบสนองทางคลินิก (การลดลงของความลึกร่องปริทันต์และการเพิ่มของระดับยึดทางคลินิก) ดีกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รักษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรอยโรคที่ลึกจะยังมีการตอบสนองที่ดีกว่า ส่วนดัชนีคราบจุลินทรีย์ทั้งปากในการศึกษานี้ยังมีค่าสูงภายหลังการรักษาที่ 6 เดือน ในขณะที่การอักเสบของเหงือกกลับลดลง วัดได้จากค่าร้อยละของการมีเลือดออกหลังการโพรบมีค่าลดลง โดย Slot [38] ให้ความเห็นในกรณีดังกล่าวว่า การลดลงของดัชนีคราบจุลินทรีย์ขึ้นกับการใส่ใจการรักษาอนามัยช่องปากของผู้ป่วยไม่ใช่ผลจากยาต้านจุลชีพ ส่วนการอักเสบของเหงือกที่ลดลงเป็นผลจากการขูดหินน้ำลายและเกลารากฟันและผลของยาต้านเชื้อจุลชีพ แต่อย่างไรก็ตาม ค่าร้อยละของการมีเลือดออกหลังการโพรบของการศึกษานี้ไม่แตกต่างจากการศึกษาก่อนหน้านี้ [39-41] ที่พบว่า การมีเลือดออกหลังการโพรบมีค่าไม่สูงในกลุ่มผู้ที่สบุหรือ เนื่องจากฤทธิ์ในการกดการอักเสบของสบุหรือ การศึกษานี้พบว่า ในกลุ่มร่องลึกปริทันต์เริ่มต้นระดับรุนแรง กลุ่ม FMD & AZM มีค่าความลึกร่องปริทันต์และระดับยึดทางคลินิกที่ 6 เดือน ดีกว่ากลุ่ม FMS อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่การศึกษาของ Mascarenhas [42] ใช้วิธีการขูดหิน

น้ำลายและเกลารากฟันครึ่งละจุดภาค (Quadrant-wise scaling and root planing, Q-SRP) จนเสร็จทั้งปากภายใน 7 วันร่วมกับการใช้ยา AZM ในผู้ป่วยโรคปริทันต์อักเสบเรื้อรังที่สบุหรือ เมื่อสิ้นสุดการศึกษาที่ 6 เดือน งานของ Mascarenhas [42] มีการลดลงของความลึกร่องปริทันต์ 3.52 มม. (Q-SRP & AZM) และ 1.8 มม. (Q-SRP) และการเพิ่มขึ้นของระดับยึดทางคลินิก 2.56 มม. (Q-SRP & AZM) และ 1.32 มม. (Q-SRP) ในกลุ่มร่องลึกปริทันต์เริ่มต้นระดับรุนแรง เมื่อเปรียบผลของการศึกษานี้กับงานของ Mascarenhas [42] พบว่า กลุ่ม FMS ของการศึกษานี้มีการลดลงของความลึกร่องปริทันต์และการเพิ่มระดับยึดทางคลินิกที่เหนือกว่ากลุ่ม Q-SRP เป็นไปตามผลการศึกษาของ Apatzidou [20] ที่เสนอรูปแบบการรักษาให้เสร็จในคราวเดียวให้ผลทางคลินิกที่ดีกว่าการรักษาแบบแบ่งส่วน ในขณะที่ผลของกลุ่ม FMD & AZM ของการศึกษานี้ให้ค่าใกล้เคียงกับกลุ่ม Q-SRP & AZM ของ Mascarenhas [42] สันนิษฐานมาจากผลของยา AZM ที่คงระดับความเข้มข้นของยา (MIC_{90}) ในร่องเหงือกเพียงพอต่อการยับยั้งการเจริญเติบโตของเชื้อได้นาน 7-14 วัน [43] จึงควบคุมการติดเชื้อจากบริเวณที่ยังไม่ได้รับการดูแลเสริมผลการหายในผู้ป่วยที่สบุหรือ แม้การขูดหินน้ำลายและเกลารากฟันในคราวเดียวจะมีข้อดีในการลดโอกาสการติดเชื้อและลดจำนวนครั้งในการนัด แต่การพิจารณาเลือกใช้วิธีนี้ควรเป็นผู้ที่มีทักษะในการเกลารากฟันให้สะอาดโดยเฉพาะในตำแหน่งที่เครื่องมือยากจะเข้าถึง เช่น รอยโรคลึกเกิน 5 มม. และง่ามรากฟัน จึงจะหวังผลเสริมการรักษาของยาต้านจุลชีพได้ โดยการศึกษาของ Flemmig [44] พบว่า การสูญเสียระดับยึดทางคลินิกในกลุ่มที่ได้รับยาต้านจุลชีพมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับยาต้านจุลชีพ ($p < 0.05$) เกิดจากนักเรียนทันตแพทย์ผู้ให้การรักษาดูแลทักษะในการเกลารากฟันให้สะอาดในบริเวณรอยโรคที่ยากในการนำเครื่องมือเข้าถึง

การศึกษานี้และของ Mascarenhas [42] แม้จะพบข้อดีของยา AZM ที่ช่วยส่งเสริมผลการหายในผู้ป่วยสบุหรือ แต่ยังคงขาดข้อมูลที่ช่วยยืนยันว่าผลการ

ใช้ยา AZM จะให้ผลการรักษาในกลุ่มผู้ป่วยสูบบุหรี่ ออกมาดีเทียบเท่าผู้ป่วยไม่สูบบุหรี่ ดังเช่นการศึกษา ก่อนหน้านี้ของ Paquette [45] และ Tomasi [46] ที่ศึกษาการใช้ยาต้านจุลชีพเสริมการรักษาในรูปแบบ เฉพาะที่ ให้ผลการรักษาในคนสูบบุหรี่เทียบเท่ากับคน ไม่สูบบุหรี่ นอกจากนี้ยังมีรายงานผลการใช้ยา AZM เสริมการรักษาโรคปริทันต์อักเสบเรื้อรังจากหลากหลาย การศึกษาซึ่งส่วนใหญ่ยังไม่ได้ประโยชน์จากการใช้ยา AZM เสริมการรักษาโรคปริทันต์อักเสบ ทั้งนี้ Oteo [27] ได้ให้ความเห็นถึงกรณีดังกล่าวว่า เกิดจากการ เลือกวิธีวิจัยที่แตกต่างกัน เช่น ระยะเวลาในการขูด หินน้ำลายและเกลารากฟันทั้งปากจนเสร็จ จำนวนวันที่กินยา AZM และการเริ่มกินยา AZM ในช่วงเวลาใด ของการรักษา (กินล่วงหน้าก่อนการรักษา กินในวันที่ เริ่มรักษาหรือภายหลังการรักษาเสร็จ) ดังนั้น การใช้ยา AZM เสริมการรักษาโรคปริทันต์อักเสบเรื้อรังเพื่อ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดควรพิจารณาจากปัจจัยดังกล่าว ข้างต้น งานวิจัยนี้ใช้ระยะเวลาการติดตามผล 6 เดือน ทำให้ขาดข้อมูลเกี่ยวกับผลของยา AZM ต่อการกลับ เกิดซ้ำ (recurrence) ของโรคปริทันต์อักเสบซึ่งพบบ่อย ในผู้สูบบุหรี่ [47] โดย Meinberg [48] ยังคงพบการ ละลายของกระดูกรองรับฟัน 5.75 มม. ใน 1 ปีหลังการ ได้รับการขูดหินน้ำลายและเกลารากฟันในกลุ่มผู้ป่วย สูบบุหรี่ แม้ว่าการวิจัยครั้งนี้จะไม่มีรายงานการแพ้ยา และอาการไม่พึงประสงค์ของยา AZM เช่น อาการ ท้องร่วงซึ่งมีรายงานพบได้ร้อยละ 5 แต่การใช้ยานี้ต้อง ระวังการใช้ในผู้ป่วยที่ได้รับยา วอร์ฟาริน (Warfarin) และยาไดจ็อกซิน (Digoxin) การศึกษาของ Angaji [33] เกี่ยวกับการใช้ยาต้านจุลชีพเสริมการรักษาโรคปริทันต์ อักเสบในผู้ป่วยสูบบุหรี่นั้น Angaji [33] ได้ให้ความเห็น เพิ่มเติมถึงความจำเป็นในการนำคนไข้เข้าสู่กระบวนการ เลิกบุหรี่ซึ่งเป็นวิธีเสริมการรักษาโรคปริทันต์อักเสบ เรื้อรังในผู้ป่วยสูบบุหรี่ที่ได้ผลที่สุด เมื่อพิจารณาปริมาณ การสูบบุหรี่ (pack year) ในงานวิจัยนี้ พบว่าผู้ป่วย บางรายมีค่าเฉลี่ยการสูญเสียระดับยึดทางคลินิกไม่ สัมพันธ์กับปริมาณการสูบบุหรี่ ซึ่ง Gonzalez [49]

ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับโคตินินในซีรัม ปริมาณการสูบบุหรี่ และสภาวะปริทันต์ ได้แก่ ระดับ ยึดทางคลินิก ความลึกร่องปริทันต์และความสูงสัน กระดูก โดยพบความสัมพันธ์กันเฉพาะระดับโคตินินใน ซีรัมกับสภาวะปริทันต์เท่านั้น ส่วนปริมาณการสูบบุหรี่ ไม่สัมพันธ์กับสภาวะปริทันต์ ค่าปริมาณการสูบบุหรี่ มีประโยชน์ในการบ่งชี้ประวัติการสูบบุหรี่ว่าเป็นกลุ่ม สูบเบาหรือหนักเท่านั้น อีกทั้งยังไม่มีเกณฑ์แน่นอนที่ใช้ กำหนดค่าปริมาณการสูบบุหรี่ในคนสูบบุหรี่จัด โดย ทั่วไปเกณฑ์ผู้สูบบุหรี่จัด [47] มีค่าระหว่าง 20-40 ของ ปริมาณการสูบบุหรี่ ด้วยเหตุนี้ปัจจุบันค่าปริมาณการ สูบบุหรี่จึงนิยมใช้ในทางระบาดวิทยาเพื่อศึกษาความชุก และอุบัติการณ์ของการเกิดโรคปริทันต์อักเสบเรื้อรังใน ผู้สูบบุหรี่ Gonzalez [49] ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมถึง การศึกษาในอนาคตว่า ควรเลือกใช้ตัวชี้วัดชีวภาพ (biomarker) เพื่อวัดปริมาณควันบุหรี่ที่ผู้ป่วยได้รับจริง (smoking exposure) กับการเกิดโรคปริทันต์อักเสบ เรื้อรังซึ่งมีความน่าเชื่อถือมากกว่าจำนวนมวนบุหรี่ที่ ผู้ป่วยสูบบุหรี่

การวิจัยในครั้งนี้มีข้อจำกัดทั้งเรื่องระยะเวลาใน การติดตามผลไม่ถึง 1 ปี และเครื่องมือวิจัยสำหรับการ เก็บข้อมูลซึ่งมีส่วนให้ได้ผลวิจัยที่มีความถูกต้องน่าเชื่อถือ เช่น การไม่ได้ใช้เฟืองกำหนดตำแหน่งการวัดความลึก ร่องลึกปริทันต์ (stent) จึงอาจเกิดความผิดพลาดใน การวัดผลทางคลินิก (measurement error) รวมถึง ปริมาณควันบุหรี่ที่ผู้ป่วยได้รับจริงกับผลการตอบสนอง ทางคลินิกในผู้ป่วยที่ได้รับยา AZM ควรประเมินจาก ตัวชี้วัดชีวภาพ เช่น ระดับโคตินินในซีรัมหรือระดับก๊าซ คาร์บอนมอนอกไซด์จากลมหายใจ ซึ่งมีความน่าเชื่อ ใจกว่าจำนวนมวนบุหรี่ที่สูบที่ได้จากการรายงานของผู้ป่วย เอง (self-reported data) การศึกษาเพิ่มเติมในอนาคต ควรมีการแก้ไขข้อจำกัดดังกล่าว เพื่อความสมบูรณ์ของ ข้อมูลวิจัยในการนำไปปรับปรุงคุณภาพการรักษาโรค ปริทันต์อักเสบเรื้อรังในกลุ่มผู้สูบบุหรี่ โดยมุ่งเน้นกิจกรรม การบำบัดการติดยาสูบ (smoking cessation therapy)

บทสรุป

แม้การขูดหินน้ำลายและเกลารากฟันในคราวเดียว ร่วมกับการได้รับยาอะซิโอรามัยซินไม่อาจลดจำนวนร่อง ลึกปริทันต์คงเหลือ 5 มิลลิเมตรขึ้นไป และจำนวนซี่ฟัน ที่ต้องได้รับการทำคัลย์ปริทันต์อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติ แต่ผลทางคลินิกพบแนวโน้มช่วยลดความเสี่ยง ต่อการรักษาคัลย์ปริทันต์

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณกองทันตสาธารณสุข สำนัก อนามัย ที่เล็งเห็นคุณค่าของงานวิจัยและให้โอกาสผู้วิจัย ได้ดำเนินโครงการวิจัยจนสำเร็จลุล่วง ขอขอบคุณ แพทย์หญิงณัฐณี อิศรางกูร ณ อยุธยา ผู้อำนวยการ ศูนย์บริการสาธารณสุข 4 ดินแดง ที่ให้การสนับสนุน โครงการปริทันต์บำบัดในผู้ป่วยที่สูบบุหรี่โดยไม่คิดค่า ใช้จ่าย ขอขอบพระคุณศาสตราจารย์พิเศษนายแพทย์ มานิต ศรีประโมทย์ ที่ได้โปรดเสนอแนะและให้คำ ปรึกษาสถิติที่ใช้ในการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

1. Techaprasertvitaya C. Perio disease and therapy. 1st ed. Bangkok: Yearbook Publisher 2001; p.32.
2. Lowenguth RA, Greenstein G. Clinical and microbiological response to nonsurgical mechanical periodontal therapy. *Periodontol* 2000 1995; 9(1): 14-22.
3. Heasman L, Stacey F, Preshaw PM, McCracken GI, Hepburn S, Heasman PA. The effect of smoking on periodontal treatment response: a review of clinical evidence. *J Clin Periodontol* 2006; 33(4): 241-253.
4. Johnson G, Guthmiller JM. The impact of cigarette smoking on the periodontal disease and treatment. *J Periodontol* 2000; 44(1): 178-194.

5. Renvert S, Dahlen G, Wikstrom M. The clinical and microbiological effects of non-surgical periodontal therapy in smokers and non-smokers. *J Clin Periodontol* 1998; 25(2): 153-157.
6. Darby IB, Hodge PJ, Riggio MP, Kinane DF. Clinical and microbiological effect of scaling and root planing in smoker and non-smoker chronic and aggressive periodontitis. *J Clin Periodontol* 2005; 32(2): 200-206.
7. MacFarlane GD, Herzberg MC, Wolff LF, Hardie NA. Refractory periodontitis associated with abnormal polymorphonuclear leukocyte phagocytosis and cigarette smoking. *J Periodontol* 1992; 63(11): 908-913.
8. Zambon JJ, Grossi SG, Machtei EE, Ko AW, Dunford R, Genco RJ. Cigarette smoking increases the risk for subgingival infection with periodontal pathogens. *J Periodontol* 1996; 67(10): 1050-1054.
9. Van Winkelhoff AJ, Winkel EG. Microbiological diagnostics in periodontics: biological significance and clinical validity. *Periodontol* 2000 2005; 39(1): 40-52.
10. Grossi SG, Goodson JM, Gunsolley JC, Otomo-Corgel J, Bland PS, Doherty F, et al. Mechanical therapy with adjunctive minocycline microspheres reduces red-complex bacteria in smokers. *J Periodontol* 2007; 78(9): 1741-1750.
11. Van der Velden U, Varoufaki A, Hutter JW, Xu L, Timmerman MF, Van Winkelhoff AJ, et al. Effect of smoking and periodontal treatment on the subgingival microflora. *J Clin Periodontol* 2003; 30(7): 603-610.

12. Tanur E, McQuade MJ, McPherson JC, Al-Hashimi IH, Rivera-Hidalgo F. Effect of nicotine on the strength of attachment of gingival fibroblasts to glass and non-diseased human root surfaces. *J Periodontol* 2000; 71(5): 717-722.
13. Giannopoulou C, Roehrich N, Mombelli A. Effect of nicotine-treated epithelial cell on the proliferation and collagen production of gingival fibroblasts. *J Clin Periodontol* 2001; 28(8): 769-775.
14. MacFarlane GD, Herzberg MC, Wolff LF, Hardie NA. Refractory periodontitis associated with abnormal polymorphonuclear leukocyte phagocytosis and cigarette smoking. *J Periodontol* 1992; 63(11): 908-913.
15. McGuire JR, McQuade MJ, Rossmann JA, Garnick JJ, Sutherland DE, Scheidt MJ, et al. Cotinine in saliva and gingival crevicular fluid of smokers with periodontal disease. *J Periodontol* 1989; 60(4): 176-181.
16. Raulin LA, McPherson JC, McQuade MJ, Hanson BS. The effect of nicotine on the attachment of human fibroblasts to glass and human root surfaces in vitro. *J Periodontol* 1988; 59(5): 318-325.
17. Yilmaz S, Kuru B, Kuru L, Noyan U, Argun D, Kadir T. Effect of gallium arsenide diodelaser on human periodontal disease: a microbiological and clinical study. *Lasers Surg Med* 2002; 30(1): 60-66.
18. Herrera D, Sanz M, Jepsen S, Needleman I, Roldán S. A systematic review on the effect of systemic antimicrobials as an adjunct to scaling and root planing in periodontitis patients. *J Clin Periodontol* 2002; 29(3): 136-159.
19. Haffajee AD, Socransky SS, Gunsolley JC. Systemic anti-infective periodontal therapy. A systematic review. *Ann Periodontol* 2003; 8(1): 115-181.
20. Apatzidou DA, Riggio MP, Kinane DF. Quadrant root planing versus same-day full-mouth root planing I. Clinical findings. *J Clin Periodontol* 2004; 31(2): 132-140.
21. Quirynen M, Bollen CM, Vandekerckhove BN, Dekeyser C, Papaioannou W & Eysen H. Full- vs. partial-mouth disinfection in the treatment of periodontal infections: short-term clinical and microbiological observations. *J Dent Res* 1995; 74(8): 1459-1467.
22. Sefton AM, Maskell JP, Beighton D, Whiley A, Shain H, Foyle D, et al. Azithromycin in the treatment of periodontal disease. Effect on microbial flora. *J Clin Periodontol* 1996; 23(11): 998-1003.
23. Hirsch R, Deng H, Laohachai MN. Azithromycin in periodontal treatment: more than an antibiotic. *J Periodont Res* 2012; 47(20): 137-148.
24. Wiebe CB, Putnins EE. The Periodontal Disease Classification System of the American Academy of Periodontology-An Update. *J Can Dent Assoc* 2000; 66(11): 594-597.
25. Ainamo J, Bay J. Problems and proposals for recording gingivitis and plaque. *Int Dent J* 1975; 25(4): 229-235.
26. O'Leary TJ, Drake RB, Naylor JE. The plaque control record. *J Periodontol* 1972; 43(1): 38.

27. Oteo A, Herrera D, Figuro E, O'Connor A, Gonza'lez I, Sanz M. Azithromycin as an adjunct to scaling and root planing in the treatment of Porphyromonas gingivalis. associated periodontitis: a pilot study. *J Clin Peridontol* 2010; 37(11): 1005-1015.
28. Rojparakorn - Guz P, Ruecha Y. Statistics for nursing research and the use of SPSS for Windows. 3rded. Bangkok: Spot gold is limited; 2012.
29. Haffajee AD, Teles RP, Socransky SS. The effect of periodontal therapy on the composition of the subgingival microbiota. *Periodontol* 2000 2006; 42(1): 219-258.
30. Mombelli A, Cionca N, Almaghlouth A. Does adjunctive antimicrobial therapy reduce the perceived need for periodontal surgery?. *Periodontol* 2000 2011; 55(1): 205-216.
31. Cionca N, Giannopoulou C, Ugolotti G, Mombelli A. Amoxicillin and metronidazole as an adjunct to full-mouth scaling and root planing of chronic periodontitis. *J Periodontol* 2009; 80(3): 364-371.
32. Loesche WJ, Giordano JR, Hujoel P, Schwarcz J, Smith BA. Metronidazole in periodontitis: reduced need for surgery. *J Clin Periodontol* 1992; 19(2): 103-112.
33. Angaji M, Gelskey S, Nogueira-Filho G, Brothwell D. A systematic review of clinical efficacy of adjunctive antibiotics in the treatment of smokers with periodontitis. *J Periodontol* 2010; 81(11): 1518-1528.
34. Lindhe J, Westfelt E, Nyman S, Socransky SS, Heil L, Bratthall G. Healing following surgical/non-surgical treatment of periodontal disease. *J Clin Periodontol* 1982; 9(2): 115-128.
35. Badersten A, Nilveus R, Egelberg J. Effect of non-surgical periodontal therapy II. Severely advanced periodontitis. *J Clin Periodontol* 1984; 11(1): 63-76.
36. Loesche WJ, Syed SA, Morrisson EC, Kerry GA, Higgins T, Stoll J. Metronidazole in periodontitis I. Clinical and bacteriological results after 15 to 30 weeks. *J Periodontol* 1984; 55(6): 325-335.
37. Winkel EG, Van Winkelhoff AJ, Timmerman MF, Van der Velden U, Van der Weijden GA, Amoxicillin plus metronidazole in the treatment of adult periodontitis patients. *J Clin Periodontol* 2001; 28(4): 296-305.
38. Slot J, Ting M. Systemic antibiotics in the treatment of periodontal disease. *Periodontol* 2000 2002; 28(1): 106-176.
39. Lie MA, Timmerman MF, Van der Velden U, Van der Weijden GA. Evaluation of 2 methods to assess gingival bleeding in smokers and non-smokers in natural and experimental gingivitis. *J Clin Periodontol* 1998; 25(9): 695-700.
40. Bergstrom J. Oral hygiene compliance and gingivitis expression in cigarette smokers. *Scand J Dent Res* 1990; 98(6): 497-503.
41. Preber H, Bergstrom J. Occurrence of gingivitis bleeding in smokers and non-smoker patients. *Acta Odontol Scand* 1985; 43(5): 315-320.
42. Mascarenhas P, Gapski R, Al-Shammari K, Hill R, Soehren S, Fenno JC, Giannobile WV, Wang H. Clinical response of azithromycin as an adjunct to non-surgical periodontal therapy in smokers. *J Periodontol* 2005; 76(3): 426-436.

43. Foulds G, Shepard RM, Johnson RB. The pharmacokinetics of azithromycin in human serum and tissues. *J Antimicrob Chemother* 1990; 25 Suppl A: 73-82.

44. Flemmig TF, Milián E, Karch H, Klaiber B. Differential clinical treatment outcome after systemic metronidazole and amoxicillin in patients harboring *Actinobacillus actinomycesetemcomitans* and/or *Porphyromonas gingivalis*. *J Clin Periodontol* 1998; 25(5): 380-387.

45. Paquette D, Oringer R, Lessem J, Offenbacher S, Genco R, Persson GR, et al. Locally delivered minocycline microspheres for the treatment of periodontitis in smokers. *J Clin Periodontol* 2003; 30(9): 787-794.

46. Tomasi C, Wennstrom JL, Locally delivered doxycycline improves the healing following non-surgical periodontal therapy in smoker. *J Clin Periodontol* 2004; 31(8): 589-595.

47. Kaldahl WB, Johnson GK, Patil KD. Levels of cigarette consumption and response to periodontal therapy. *J Periodontol* 1996; 67(7): 675-681.

48. Meinberg TA, Canarsky-Handley AM, McClenahan AK, Poulsen DD, Marx DB, Reinhardt RA. Outcomes associated with supportive periodontal therapy in smokers and nonsmokers. *J Dent Hyg* 2001; 75(1): 15-19.

49. Gonzalez YM, Nardin Ade, Grossi SG, Machtei EE, Genco RJ, Nardin Ede. Serum cotinine levels, smoking and periodontal attachment loss. *J Dent Res* 1996; 75(2): 796-802.

ติดต่อบทความ:

ทพญ.พุทธิพร ชาณสุไชย

ทันตแพทย์ชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานบริการทันต
สาธารณสุข 2 ศูนย์บริการสาธารณสุข 4

ถนนประชาสงเคราะห์ แขวงดินแดง เขตดินแดง
กรุงเทพมหานคร 10400

โทรศัพท์ 02-246-1553

จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ putthipornchan@gmail.com

Corresponding author:

Dr. Putthiporn Chansuchai

Dentist, Health Center 4, Pracha-songkraj road,
Din-Daeng, Din-Daeng, Bangkok 10400

Tel: 02-246-1553

Email: putthipornchan@gmail.com